۳۵نچی. № 2. ۱۳۲٤ سنه. ۸ جمادی اولی. شنبه. ۱۹۰٦ سنه. ۱۷ ایون. ۱ نچی بیت

„Юлдузъ“
ЕЖЕНЕДѢЛЬНОЕ ИЗДАНІЕ
Цѣна 3 руб. на годъ.
Редакція и Контора:
Казань, Екатерининская улица № 14.
АДРЕСЪ:
Казань, редакція „ЮЛДУЗЪ“.
Russie, Kazan, rédaction „Julduz“.
Плата за объявленія:
(30) и (20) коп.

یولدز

« یولدز »
(جریده‌سینڭ بهاسی برسنه اوچون
(۳) صوم، آلتی آی اوچون
(۱) صوم (۵۰) تیین، دورت
ای اوچون (۱) صوملر.
شاگردلر اوچون برسنه‌لـگی
(۲) صوم و هر آیی (۲۱) تییندر.
یولدزنڭ اداره و کتبخانه‌سی شهر
قزانده یونوسوف مسجدی قارشنده
(۱٤) نومرلی خانه‌ده، هر کون ایرته
ساعت (۸) دن کوندز ساعت
(۲) یه قدر آچقدر. باشقه وقت
زائر و مشتریلر قبول ایدلمزلر.
محرر وناشری:
احمد هادی مقصودی.

تکراری موجب اولمایان فکری وفنی مقاله‌لر ممنونیت ایله قبول ایدلورلر. درج ایدلمه‌ین مقاله‌لر حقنده جواب ویرلمز واشتکا قبول ایدلمز.

هر نسخه‌سی (۵) تییندر. ادبی، فنی، معاشی وسیاسی هفته‌لك جریده‌ء ترکیه‌در. اون نسخه‌سی (۳۵) تییندر.

آفتونومیه.

(اداره‌ء منفصله)

روسیه‌ده حاضرده آفتونومیه حقنده بیك کوب سوزلر سویله‌نمکده‌در. خصوصا دومه‌ده یوزگه قریب آفتونومیستلر بولمقلغی بو اصطلاحنڭ تورلیچه اعرابلانوینه سبب اولمشدر.

آفتونومیه بر کشی یا بر قوم اوز اشلرینی باشقه‌نڭ مداخله‌سندن باشقه اوز فکر وتدبیری بوینچه اداره قیلو دیمکدر.

هر قومنڭ اداره قیلناچق اشلر بر نیچه تورلی اولدیغندن آفتونومیه‌ده بر نیچه تورلی اولمق لازمدر: دین، ملت وعلم اشلرینی منفصلا اداره قیلو (ملی آفتونومیه) دییوب تسمیه قیلنادر.

بر مملکت، ولایت ویورتنی منفصلا اداره قیلو (دیاری آفتونومیه) یعنی (تیرریتوریالنایا آفتونومیه) دییوب آتالادر. سیاست ونظام اشلرینی اداره قیلوغه (سیاسی آفتونومیه) دییوب اطلاق قیلنور.

صوڭره هر بر انسان باشقه انسانغه تعلقی بولماغان اوزینڭ خصوصی اشلرینی اوزی تلاگانچه اداره قیلوغه (شخصی آفتونومیه) دیلور. دیمك ایمدی دورت تورلی آفتونومیه‌مز اولدی.

اوّلده بزنڭ روسیه‌ده فنلاندیه‌دن باشقه یرده بو آفتونومیه‌لرنڭ هیچ برسی یوق ایدی.

فنلاندیه‌نڭ آفتونومیه‌سی‌ده بیك کامل توگل ایدی.

بزنڭ ایسکی حکومت اربابی بیورو کراتیه روسیه‌ده بو آفتونومیه‌لرنڭ هیچ برسینده راضی توگللردر.

دومه‌داغی مشهور حریت پارتیه‌سی بو آفتونومیه‌لرنڭ اوچیسینی روسیه‌ده کمالا اجرا قیلمق نیتنده ایسه‌ده، فنلاندیه ایله پولشه‌دن باشقه یرلرده سیاسی آفتونومیه‌گه راضی توگللر. چونکه آنلر روسیه‌نڭ هر ولایتنده نظام وسیاست اشلرینی اورتا حکومتنڭ تدبیرینه طابشرمق فکرنده‌درلر.

دومانڭ آفتونومیستلری روسیه‌نڭ هر بر آیرم قطعه‌لرنده‌ده سیاسی آفتونومیه بولسه ایدی دیلر.

روس سوسیالیستلری شخصی آفتونومیه ایله جمیع حریاتنی دعوا قیلسه‌لرده، سیاسی، دیاری وملی آفتونومیه حقنده فکرلری آچق معلوم توگلدر. حاضرده آنلرنڭ فکرلری آفتونومیه مسئله‌لرندن آرتغراق کسب، مال ومعاش تدبیرلرینه منحصردر. هم حاضرده ایسکی کیره‌گی‌ده بلکه شولدر. ذاتا ملی مجبوریتنی کورمه‌دکارندن آنلرنڭ ملی آفتونومیه حقنده ملاحظه قیلدقلری‌ده یوقدر. سوسیالیزمده ملی نزاعلر مقبول اولمادیغی اوچون ملی هم دینی مسئله‌لرنڭ هر برینه آنلر آچو کوزی ایله قارامقده‌درلر. آنلرده توگل، آنلرنڭ بعض مقلدلرنده گاها بو حال کورینه‌در.

اما روسیه‌ده بوتون بر ملتنڭ مجبوریتیندن بیزار بولوب کیله‌چکده بیك کوب حریتلر اچنده‌ده بو مجبوریتنڭ بولو احتمالندن خبردار کشیلر بو ملی آفتونومیه حقنده بیك کوب تورلی ملاحظه‌لر قیلمقده‌درلر.

یهودی، پولك، گروزین وئه‌رمه‌ن سوسیالیستلری بو خصوصده بیك معقول نظام وقاعده‌لر ترتیب قیلمشلردر.

روسیه‌ده فینلاندیه، پولشه، کافکاز، وسبر وترکستان ولایتلرنده سیاسی ودیاری آفتونومیه‌لرنی اجرا ممکن ایسه‌ده، قزان، اوفا، اورینبورغ وغیری اچکی ولایتلر کبی روسلر وباشقه قوملر ایله قاتش اولطورغان مسلمانلر اوچون بو آفتونومیه‌لرنی فرض واجرا قیلو بیك مشکلدر. بالفعل میدانغه چغو احتمالی‌ده متصور توگلدر. اما ملی آفتونومیه اجرا قیلو روسیه‌ده ساکن اولان هر قوم وملت اوچون ممکن وبیك معقولدر.

شونڭ اوچون حاضرده بو مقاله‌ده ملی آفتونومیه‌دن بحث قیلامز.

ملی آفتونومیه قاعده‌سی بوینچه روسیه‌ده بر دین وبر تلده اولان هر قوم مجموعی بر ملت صانالوب بر اتفاق ملی جمعیتی اداره‌سنده بولمالیدر. اوشبو اتفاق ملی جمعیتی اوز ملتینڭ سیاست اشلرینه آرتق قاتشمسه‌ده روسیه‌نڭ هر نظامینڭ ترقیات ملیه‌گه مخالف بولماووی خصوصنده قولندن کیله‌چك تدبیرده قصور قیلمامالی.

اما ملتنڭ دین، تل، ادبیات، علم ومعارف

اشلرینك هر برینی اوز ملیتنه موافق روشده اینوب هر جمعیت ملیه اوزی تدبیر واداره قیلمالی. هر جمعیت ملیه اوز ملتینك ملی ترقیاتی اوچون لازم کورلگان مکتب، مدرسه، مسجد، وغیری بونك کبی مؤسسه‌لرنی اوز تدبیری بوینچه اداره قیلمالی. بو اشلر اوچون جمعیت عمومی دولت نالوكلرندن باشقه ملتنك اوزینه مخصوص نالوكلر تعیین قیلسه‌ده ممكندر.

اهل اسلامده نكاحلرغه صالنغان آلملر اوشبو نالوكلرنك برمثالیدر. اوشبو ملی نالوكلردن جییلغان آقچه ایله جمعیت ملیه لازم مقدارنده مكتبلرده صالور، مدرسه‌لرنی‌ده اصلاح قیلور، ملتنك ترقیاتی اوچون شورای ملیه مجلسلرنك معقول كورلگان باشقه مؤسسه لرنی‌ده تأسیس وبناء قیلور. مثلا ملتنك فكر واخلاقینی تربیه واصلاح اوچون تورلی تدبیرلر قیلور. جریده ملیه‌لر نشر ایدر. عمومی درسخانه‌لر آچار. ملی كلوبلر كشاد قیلوب آنده وعظ وتربیه لیكیسه‌لری اوقوتور.

(اتفاق مسلمین جمعیتی) اسمی ایله فرض قیلنغان جمعیت اسلامیه ملی آفتونومیه قاعده‌سی بوینچه تأسیس قیلناچق اوشبو جمعیت ملیه اوله‌چقدر. اول جمعیتكه سیاست اشلرینی قاتشدروچیلرده خطا قیلالر. جمعیت مذكوره‌نی مكروه كوروچیلر بیگره‌ك ده یاكلشالر.

اتفاق مسلمین عقلا وشرعا مقبول وممدوح اولان بر اشدر. فنون اجتماعیه‌ده دینی وملی نزاع وصوغشلرغنه معقول كورلمه‌مشدر.

بناءً علیه باشقه ملتلر ایله صوغشمق نیتی ایله اولان اتفاق ملی‌ده مقبول بولمایاچقدر. اما اگرده نزاع اوچون توگل؛ بلكه فقط ترقی مقصودی ایله اتفاق واجتهاد، فنون اجتماعیه وسوسیالوگیه‌ده‌ده هیچ مذموم توگلدر. هر ملت اوزینك كلنورنی ترقیاتی اوچون اوزی اجتهاد قیلمقلغی تقسیم مساعی وتوزیع اعمال جهتندن‌ده مناسبدر.

باشقه ملتلری حسد قیلوب عداوت قیلمق نیتی ایله قیلنغان اتفاق ملی، ملیت توگل (شوۋینیزم)در. باشقه ملتلردن علوم، معارف وسائر مباح، ترقیلرده كیم وخور بولوب قالمامق نیتی ایله عقد قیلنغان اتفاق شوۋینیزم توگل، بلكه غبطهٔ ملیه وتنفافس عمومیدر.

(فلیتنافس المتنافسون)

مملكتمزده روس ملتچیلری‌ده واردر. دیندارانه بیك چوقناطورغان خاص روس پارتیه‌لری كبی حریتلرنك خلافنده اولانلرده، ١٧ نچی اوكته‌بر پارتیه‌لری كبی بر درجه حریت طرفنده اولانلرده روس قومینك ملتپرورلریدرلر.

بونلر حاضرده روسیه‌ده هر بر عقللی كشیلر قارشنده بیك مكروه كورنمكده‌درلر. كامل حریت طرفداری اولان گازیته‌لرده روس ملتچیلری قارا گروهلردن صانالمقده‌در.

بوكا قیاس ایله روسیه‌ده روسدن باشقه قوملرنك ملتچیلرینی‌ده مكروه كورو تییشلی توگلدر. چونكه بوقیاس قیاس مع الفارقدر.

زیرا (٨٠) میلیونلق روس ملتی روسیه اچنده باشقه ملتلر طرفندن هیچ جبر وظلم كورو احتمالی یوقدر. جنسیت جهتندن‌ده روسلر باشقه ملتلر آراسینه قاتشوب یوغالوب كیتو احتماللری‌ده یوقدر. روسیه‌ده هیچ بر وقتده روس ملتینك تلی‌ده ادبیاتی‌ده وباشقه شعار ملیلری‌ده غائب اولمقدن خوف یوقدر. هر وقت روسلرنك استقباللری تأمین قیلنمشدر.

بنأ علیه روس ملتچیلرینك ملت اوچون طرشولری ملتلرینی صاقلاو اوچون توگل، بلكه روسیه‌ده ایك عالی وغالب ملت اولوبده باشقه ملتلرگه ظلم قیلمق وممكن اولدیغی قدر باشقه ملتنی ارتوب یوتمق اوچوندر.

اما روسلرغه باشقه ملتلرگه روس دیگزی اچنده هرتورلی آفت كیلو احتمالی باردر. احتمال دینلرینه‌ده ضرر كیلور، تل وادبیاتلرینی یوغالور.

محبت دینیه‌دن محروم اولان دهریلرده روسلاشوب نی قدر ترقی ایتسه‌لرده آنلرده همان مدنیته ایرشمه‌گان بر قومنك نسلندن بولمق قصورای قالاچقدر.

اوز ملیتنی طاشلاب روس ملتینه قاتشقان یهودی وبعض تاتارلر روسلق شعارینی روسلردن آرتق ادا قیلسه‌لرده، (یوریسكوی یاكه تاتارسكوی پرواسخوژ دینیه) دیگان تحقیردن آرتو احتماللری یوقدر.

شو احتماللردن احتراز اوچون هر ملت اوز ملتینی ترقی ایتدروب باشقه ملتلر درجه‌سنده مدنیتلی ایته‌رگه طرشمقلغی هیچ مذموم اش توگل، بلكه بیك ممدوح ومعقول بر اشدر.

روسیه‌ده روس ملتی گویا بیك زور بای بر بورژوا حكمنده‌در. باشقه ملتلر آنك خادملری اولان پرولیتاری حكمنده‌درلر.

بورژوانك هر وقت اوزینك بایلغینی ومخدوملگینی آرتدرغه طرشووی نی قدر مذموم ونامعقول ایسه، پرولیتاری‌نك بورژوا خدمتندن قوتلورغه وآنك ایله بر درجه‌سعادتكه بولورغه طرشووی شول قدر ممدوح ومعقولدر.

شونك اوچون هر قوم اوزینك سعادتی حرمتنه مدنیتده باشقه ملتلر درجه‌سینه ایرشكانچیگه قدر ملیت حسینی وملتپرورلكنی طاشلاماسقه تییشلیدر.

ملی اتفاق اوزی بر مصارعه یعنی (كوره‌ش)در. لكن (مصارعهٔ معیشیه) توگل، (مصارعهٔ مدنیه)در. مصارعهٔ مدنیه‌نك هیچ مصارعهٔ معیشیه‌گه خلافلغی یوقدر.

بركشی اوز ملتینك دین، تل وادبیاتینی محافظه ایتمگه‌ده طرشور. شول حالده‌اوك بوتون دنیا اهل كسبی ایله بر اتفاقده اولارق بوتون دنیا بورژواسینه قارشی اولارق كسب ومعاش كوره‌شینه‌ده قاتشور، بعضلرنك تعبیر سخیفنچه: اورنینه قاراب یاطارتشور، یاتاتشور.

سوسیالیستلرنك‌ده ناسیونالیستلری كوبدر. معیشت اجتماعیه‌نك ترقیات ملیه‌گه منافاتی یوقدر.

فنی خبرلر.

فرانسیه‌ده مشهور (بیرتیلو) اسملی علم كیمیا حكیمی گمانچه تیز زمانده علم كیمیا سایه‌سنده دنیاده گه‌وده اوچون بیك ییگل وبیك فائده‌لی طعاملر اختراع قیلناچقدر.

بو طعاملر گویا كامفیكت و(پیلولی) بور چاقلری روشنده اورام كیبتلر نده‌گنه صاتلاچقلردر. بو ماكولات حكومتلر طرفندن قورلغان فابریكه وزاوودلرده اشله‌نوب ممكن قدر آرزان بها ایله خلقغه طاراتلاچقدر.

اوشبو طعاملر میدانغه چقغاندن صوك خلق ایكمك وایت طعاملرینی اوزاقلاب آشاب اوطورورغه وآنلرنی پشروب عذابلانورغه محتاج اولمایاچقدر. هر كم قارنی آچقانده كسه‌سندن بر ایكی طعام كامفیتی آلوب‌غنه قاباچقدر.

بو کامفیتلر گه‌وده‌گه قان‌اۋچون کیره‌کلی ماده‌لردن گنه ترتیب قیلندقلرندن هر بر کشی کوننده بیش‌اون کانفیت تناول قیلو ایله تمام طویاچقدر. آش آز بولـو سببلی صونی‌ده قانغه کیره‌ك مقدارنده‌غنه اچه چکدر. بو طعامنك کوبره‌کی هظم قیلنوب قانغه ئه‌ورله چکندن اچده آرتوب قالاچق‌تو بلری بیك آز جییلاچقدر. شول سببدن کوبسلچه انسان آبدست وطهارتلی حالده بولاچقدر. فقط آتناده آیده بر مرتبه گنـه انسان صو ایله اچه گیلرینی پاکلایه‌چکدر.

معلومدر که انسان نـك طعامی اۋشبو دورت جزدن مرکب بولورغه تییشلیدر: مای، شکر، کومر، اۋن آغی. حاضرده مذکور بیرتیلو اسملی کیمیاوی مای، شیکر، کومر مـاده‌لرینی بیك آرزان توشروب یاصارغه حیله طـابمشدر. فقط اۋن آغینی تحصیل قیلۋرغه حاضرگه یول طابا آلمیدر. لکن اوزی آنی‌ده تیز طاباچغینی بیك امید اینه‌در.

اگرده بو فرضلر فعلیتکه چقسه‌لر، ایـگن ایگوگه وحیوان آسراوغه آرتق احتیاج قالمایاچقدر. بیرلرنك بهاسی تمام توشه‌چکدر یر خواجه‌لری هر کم ایله‌تیگز درجه‌ده‌فقیر بولوب قالاچقلردر.

اول تقدیـرده آگرارنی فتنه‌لـرگه در بۋ‌ولوتسیه‌لرگه‌ده سبب و بهانه قالمایاچقدر. دنیاده سوسیالیزم و معیشت اجتماعیه اوزندن اوزی شائع اولسون اۋچون بیرتیلو اوزینك کشف واختراعی ایله عمل وسودا قیلورغـه هیچ بر وقتده خاص کشیلر گه‌رخصت قیلمایاچقدر. بلکه هر مملکتده حکومت ودولت طرفندن عمومی روشده‌اشلرگه گنه‌رخصت بیره‌چکدر. اوزی وفات بولغاندن صوك خاص بورژوالر بو کسبدن فائده‌لانماسونلر اۋچون بو کسبنی عمومی‌اورتاق‌ایتوب‌اجرا قیلو ایله‌بوتون‌دنیاغه وصیت قیلاچقدر.

جناب حق‌بو حکیمی فرض وخیال قیلدیغی کشف واختراعینـه تیزلکده موفق ایتسون یوقسه، بیر و مال خواجه‌لرینك کاسب فقراغه ظلمی واهل کسبنك دنیاده بدبختلك ایـله معیشتی‌صبر و تحمل قیلناچق حاللردن توگلدر. نادان کاسبلرنك دنیانی جیمرو ایـله راحت بولونی فرض قیلولری ده بعض حکما طرفندن رد قیلنمقده در.

اگرده علوم حکمیه سایه‌سنده انسانلرنك، طعام، کیم و یورت کبی عمومی کیره‌کاری خصوصنده احتیاج دفع قیلنسه، دنیاده بوقدر چووالوارنك هیچ برسینه لزوم قالماس ایدی.

مفروض عمومی طعام زاۋودلرینـك ماشینالرانی یورتمك اۋچون بیك زور قوّتلرگه محتـاج بولنـاچق. زور. زاۋود وفاریکلرگه یاغارغه یوز یلدن اوطونلر بته‌چکدر. ایکی یوز یلدن صوکره بیر آستنده طاش کومرده بته‌ر دییوب گمان قیلنمقده در.

(بیرتیلو) بوشبهه‌لرگه‌ده جواب طابادر: زور براو ایله بیش آلتی چاقروم قـازوب بیر آستینه قویو قازوب توشوب بیر آستنده قاینـاب طورغان جهنم اسیسیلکندن‌فائده‌لانونی فرض قیلادر. لـکن جهنم ایـله بیرتیـلو تلاگانچه اوینـاب بولوُر میکان؟ تموغ نعمت اورننده استعمال قیلنا آلور میکان؟

*) بو بیرتیلو ۱۷۲۸ نچی سنه‌ده دنیاغه کیلمش حاضرده پاریژده صاغدر. (۹۰) یاشلك بر قارتدر (بیرتولیتۋ‌ایاسول) مخترعی (بیرتوللی) بوگاباشقه‌در اول‌ده‌کیمیاوی حکیم‌اولمش‌ایسه‌ده، بو‌دنیاغه‌کیلگانچی بیش‌سنه‌مقدم‌وفات‌اول اولمشدر.

اوُزوُن عمر.

مهاجر روس علمـاسندن پـاریژده پروفیسر میچنیکوف جنـابلری بیش اون سنه‌دن بیرلی اجلـگه دارو ازلیدر.

آنك فکرنچه دنیاده اولـگان کشیلرنك هیچ برسی طبیعی اجللری یتوب اولمیلر. بلـکه بر آورو سببلی اوله‌لر. یوقسه هر بر انسان اقل‌ایکی‌اۋچ یوز یل بیك راحتلانوب‌هیچ قارتایمیچی عمر ایته‌رگه تییشلی ایمش.

م.چنیکوف فکرنچه بیك قارتایوب یوزگه یتوب وفات اولان کشیلرده بر مرض سببلی اوله‌لر. چونکه قارتابو اوزی بر آورودر. قارتلق مرضی ایله مبتلی بولماغان کشی ایکی یوز یاشینه یتکانده‌ده ایر اورتا (۳۳) یاشلر چاماسی قیافتنده گنه بولورغه تییشلیدر.

آنك تجربه‌سنچه انسانك قالون‌اچه گیسنده بر تورلی ضررلی میکروبلر یـارالوب هر وقت قاننی زهرله‌ب طورمقده ایمشلر. اۋشبو میکروبـلرنك آغولاوی سببلی انسـان تیز قارتایا ایمش.

ایشته میچنیکوف جنابلری اۋشبو میقروبلری هلاك قیلوب آشغچ اجلدن قوتلورغه برداراو طابمشدر.

اول دارووده قاتق ایله ئه‌چیگان سوتدن عبارتدر. قاتق وئه‌چیگان سوت مذکور قارتلق میکروبلرینی هـلاك ایتوب اچدن قووب چغارا ایمش. فقـط بیضه‌لرینی یعنی یمرقالرینی‌غنه هلاك قیلا آلمی ایمش.

همان ئه‌چی سوت آشاغـان کشیگه بو قورتلرنك ضرری آزراق تییه ایمش.

میچنیکوف بوتجربه‌سینی بالـگان‌شبه‌جزیره‌سنده مشهور بلغاریه مملکتنده بلغار قومنده تحقیق قیلمشدر. چونکه بلغـارلر آشنی همان قاتق ایله گنه آشیلر. قـاتق استعمـالی بلغار لرده باشقه قوملرگه قـاراغانده آرتغراقدر شول سببدن بلغاریه‌ده یوزدن آرتق یاشاگان کشیلر بیك کوب کورینه‌در. بو بلغار قومی قاتق یـاصاونی قـایدن اویرنه‌شلر؟ دییورسز.

— بزدن، یعنی ایدل بویی بلغـارلـرندن. چونکه آنلرده ایدل بویی بلغارلری آراسنده کوچمش خلقلردر. سوتدن قاتق یاصامق بلغار قومندن بـاشقه قومده بیك نادردر. بر احتماله‌نظرا ایستانبول‌ترکلرینه‌ده یوغورت یعنی قاتق یاصاونی بلغارلر اۋیره‌تمشدر.

میچنیکوف گه‌وده قـارتایوودن دارو طابدقدن صوکره صاچ وصـاقال آغاروینه داروازله‌مکده ایدی. آنك خیالنچه تولرنك اغارووی‌ده میکروبلردن ایمش.

لـکن بومیکروبلرنی‌قاتق ایله گنه‌اولترووی مشکلدر شویله‌ایسه‌ده (۶۰) گرادس اسیلکده بو میکروبلرده اوله‌چکلر ایمش. ایمدی صاچ وصاقالی‌آغارودن قوتلونی استه‌گان کشیگه باشینی قاراغه قاقترغه احتیاج یوقدر. (۶۰) گرادس حرارتلی بیرگه باشینی بر مقدار طقوب طورغان کشینك تولرینی آغارتا طورغان میکروبلری هلاك اولوب صاقـال ومییقلری قاب‌قارااولاچق! لکن بر اوڭغایسزلغی‌بار: (۴۸) گرادس قدر حرارتده انسان اوزی‌ده هلاك اولادر. . . .

بیر نظامی لایحه‌سی.

آول خلقینه بیر بیرو خصوصنده نظام لایحه‌سی ترتیب قیلمق‌مسئله‌سی دوماده (۹۹) چلیندن مرکب برکامیسیه قارامقینه طابشرلمش ایدی. ایمدی بوکامیسیه‌ده حاضرده کیگاشلر دوام ایتمکده در.

بوکامیسیه‌ده ایلك صولاغای پارتیه مشهور (ترودوۋایا گروپپا) یعنی اهل کسب فرقه‌سیدر. شونك اوچون بو طائفه‌نك یېر حقنداغی فکرینی بلوب طورو فائده‌دن خالی اولماسه کیره‌ك:

۱) روسیه‌ده‌یېر، صو، اورمان ویېر آستی خزینه‌لرینك هیچ برسی خصوصی بر کشینك ملکی بولمیچی بوتون خلق اوچون اورتاق بیرلگان نعمت الهیه‌دن بیت المال مالی ایتوب حساب قیلنور.

اوز قوللری ایله ایگه‌چك کشیلرگه کیره‌ك بولغان قدر یېر هر وقت ویرلور، لکن ملك ایتوب توگل، بلکه فائده‌لانمق اوچون گویا جماعت طرفندن عاریت یا اجاره طریقنچه‌ویرلور. ایگن ایگه‌رگه هوس قیلغان کشی کم بولسه‌ده، قایدن بولسه‌ده بر موافق یېردن یېر بیرلو لازم اولور.

۲) خزینه یېرلری، اودیلنی وکابینتنی یېرلر، ماناستیر و چیرکه‌و یېرلری هر قایوسی بیت المال یېری ایتوب حساب قیلنورلر. خاص کشیلر قولنده بولغان یېرلرنك، هر ولایت اوچون چامالاب قویلغان مقدارندن آرتقانی، عمومی خلق فائده‌سینه ایرکسزلب آلنور.

۳) یېر خواجه‌لری قولنده بولغان یېرلرنی آقرن آقرن خلق فائده‌سینه قارانمق اوچون تدبیرلر قیلنوب، بوندن صوڭره بر کشی قولنده یېرلر بیك کوب جییلورغه یوللر قالدرلماس.

۴) یېر خواجه‌لرندن آلناچق یېرلرگه اورتا مقدارنك حقلری خزینه صوماسندن ویرلور. لکن هر یېرگه بهانی شول یېر خلقینك اوزلری طرفندن صایلانوب تأسیس قیلناچق کومیتیتلر تعیین قیلورلر.

۵) یېرلرنی صاتو، رهنگه قویو وهدیه قیلو کبی اشلر ایله اوشبو نظاملرغه قارشی قیلنو احتمالی بولغان حیله٬ نظامیه‌لر منع قیلنورلر.

۶) یېر آستی خزینه‌لری ایله صولرنك فائده‌لانلمی یانقارطن ومعطللری کم ملکندن اولسه‌لرده، حاضردن اوك بیت المالنقی ایتوب حساب قیلنورلر.

بو یېرلرنی اجاره‌گه بیروب فائده‌لانمق اوچون مخصوص نظاملر یاصالور.

۷) حاضرده خواجه‌لری طرفندن فائده‌لانلمقده اولان یېر خزینه‌لری، زاۋود، فابریکه، شهر

اورنلری آستنده‌غی یېرلرده، خواجه‌لرینه حاضرگی حقی بیرلوب آقرن آقرن بیت المال قولینه آلنورغه یول و نظاملر ترتیب قیلنور.

بیت المال قولینـه کروب یتـکانچی بو یېرلرنك بعضلرینك بهالری احتمال آرتور. شول بهالرنك حاضرگی بهـاغه قاراغانده آرتقان اولوشی خواجه‌لرینه بیرلمسکه‌تییشلیدر. چونکه یېرنك بهاسی آرتووی خواجه‌سینك اجتهادندن بولمیدر. بلکه کوبسنچه اطرافینه خلق جییلودن بولادر. بر یېرنك بهاسی آرتووینه خلق سبب بولغاچ، اول بهانك آرتقان اولوشینه‌ده خلق خواجه بولورغه تییشلیدر.

۸) بیت المال یېرندن اوّلا محکمه‌لر کبی دولت دیوانلری وجماعت دیوانلری اوچون لازم بولغان یېرلر آلنور.

۹) قالغان یېرلر، اوز اجتهادی ایله اشله‌یه‌چك خلقلرغه چامالاب بیرلور. شویله‌که اوّلا شول یېرده طوروچی کشیلرگه بیرلور، آنلردن آرتقانی چیتدن کیلگان (کیلمشه‌کلرگه) مهاجرلرگه بیرلور. بر باصوده یېری بولغان کشیگه شول باصو آولندن یورت اورنی‌ده بیرلور.

۱۰) بر ولایتده خلقغه یېته‌ر مقدارنده ایگنلکلر بیرلگاندن صوڭ‌ده، یېرلری آرتوب قالورلق بولسه، اول یېرلر همان بیت المال تصرفنده زاپاس یېر ایتوب طوتلورلر. اول زاپاس یېرلرگه یېرلری یېتشمه‌گان ولایتلردن مهاجرلر کوچرلور. هم شول یېر خلقینك کیله‌چكده آرتاچق بالالری اوچون‌ده زاپاس ایتوب صاقلانور.

۱۱) ایگنلك یېرلری خلقینه یېتشمه‌گان ولایتلرنك اهالیسندن استه‌گانلری یېری کوب ولایتلرگه خزینه مصارفی ایله کوچرلورلر.

۱۲) خلق آرتو یا کیمووی اعتباری ایله بعض ولایتلرده هر ایمانا اوچون تعیین قیلنغـان یېرلر یا آرتدرلور یا کیمتلور.

۱۳) اوزی ایگن ایگودن طوقتاغان کشینك یېری جماعتکه قایتور.

اگرده معدنلر ایله یا کغارتوب یېرینه کوب خدمت صرف ایتکان بولسه، خدمتلری اوچون اول کشیگه تییشلی حقی خزینه صوماسندن قایتارلور. هیچ کم اوزینـه طابشرلغان یېرینی خاص بر کشیگه ملك ایتوب بیره آلماس.

۱۴) یېرنی تصرف قیلوچیلر هر قایوسی یېرینك اورنینه ویاخشیلغینه قاراب تعیین قیلنغان چاماسنده خزینه‌گه بر مقدار ایمانا تولەر.

۱۵) ایگن ایگارگه قورال واسبابی بولماغان کشیلرگه خزینه صوماسندن بورچقه قورال یا آقچه بیرلور.

۱۶) خزینه‌نك اوز تصرفینه کیره‌کلی بولغان یېرلردن باشقه یېرلر، هر ولایتده شول ولایتنك اوز خلقی اداره‌سینه یعنی زیمستوالرغه طابشرلور.

زیمستوا مجلسلرینه کشیلر صایلاوغه هر بر بالغ کشیلر بر درجه‌ده قاتنشوب چلینلر بر قاتلی ویاشرن روشده صایلانورلر.

۱۷) یېر اشلرینی اوشبو نظاملر بوینچه قرارلاندرمق اوچون هر ولایتده خصوصی مجلسلر وکومیتیتلر یاصالور.

هر ولایت اوچون گوبیرنسکی کومیتیتلر وهر اویزد اوچون اویزدنی کومیتیتلر وهر ۋولست واستانیتسه‌لر اوچون ۋولستنوی کومیتیتلر یاصالور.

۱۸) بو کومیتلر عمومی مجلسلر یاصاب هر یېرده خلقنك اوزی ایله یېر بولو اشلری حقنده کیڭاش ومشاوره قیلشورلر، یېرلرنك حسابینی تیکشررلر، یېر نظاملری میدانغه چغوب یتکانچی آرینده حقلرینی وخدمت حقلرینی وخدمت وقتلرینی تعیین قیلورلر.

یېر خواجه‌لری ایله خدمتکارلر آراسنده چققان نزاعلرغه حکم قیلورلر.

۱۹) اوشبو کومیتیتلرنی یاصاو حقنده دوماده هر طرف اوچون عمومی بولاچق نظاملر ترتیب قیلنور.

۲۰) کومیتیتلرگه چلینلر صایلاو، ویېر مسئله‌سی حقنده مجلسلر ایله کیڭاشلر ایتو کامل حریت قاعده‌لری بوینچه یورتلورلر. پولیسیه طرفندن بو خصوصلرده هیچ مداخله قیلنماس.

دوما چلینلرندن یوزدن زیاده کشینك قولی ایله اوشبو لایحه دوما کیڭاشینه عرض قیلنمشدر.

حاضرده یېر کامیسیه‌سنده اوشبو ماده‌لر حقنده مشاوره ایتلمکده‌در. بو نظاملرده بیك نفسلی وحریص یېر خواجه‌لرندن باشقه کشیگه فائده‌دن باشقه هیچ بر نرسه کورنمیدر!

اداره‌دن: تیمر بای افندینڭ:

(بیر نرسه؟، بیر قایده بولا؟ بیرنی نی اشله‌تیك؟، بیر نیگه کیره‌ك؟ بیرده نیندی مخلوقلر طورالر. جیرنی جیمر یکمی؟ جیرنڭ جیمی نیچك بولا؟ بیرده‌طوزان‌طوز ووی) دیگان مقاله‌لری یولدزغه درج قیلنمایاچقدر. چونکه بعض کازیته‌لرده بونڭ کبی مقاله‌لر طویارلق مقدارنڭ هر نومرلرنده‌تکرار قیلنمقده‌در.

اسلام عالمندن.

آول‌آول مکره‌لرنڭ مسلمانلقلر رسما تصدیق قیلنووی روس گازیته‌لرینڭ متعصبلرینی بیك خفاغه صالمقده‌در.

چونکه بو خبر بعض گازیته‌لرده فلان قدر کشی خریستانلقدن چقوب مسلمانلقغه کرکانلر ایمش دیوب زور واقعه ایتوب یازلمقده‌در. روس بولماغان ملتلرگه عموما تعصبی ایله مشهور (نوڤوی ڤریمه) گازیته‌سی بو خصوصده میسیونیرلرنی بیك عیبلیدر: «اوزلری اوچون نی قدر آقچه طوتلسه‌ده، بو میسیونیرلر خریستانلقغه هیچ بر فائده کیتره آلمادیلر. دین اسلامنڭ ترقی ایتووینی منع قیلا آلمادیلر» دیوب بیك شکایت قیلادر.

هیچ بر وقتده بالفعل خریستیان بولمیچی کوچلوب دفترگه یازلو ایله خرستیان اسمنده یورتلگان صاف مسلمانلرنڭ مسلمانلقلری اثبات قیلنوغه بو متعصب گازیته‌لر تحمل ایته آلمیلر.

اگرده اصلدن خرستیان بولوب کیلگان خلقدن بر نیچه کشی یا که بر نیچه قبیله دین اسلامنی قبول ایتسه‌لر، نیچك تورزه‌لر ایکان؟ دنیاده بو حاللرده هیچ بوامی طورغان محال اشلردن توگلدر!

دین ووعظ حریتلری میدانغه چقوب بیتسه؛ بو حاللرده بیك نادر اولماسلر. خاص روسلردن اسلامی قبول ایدنلر چواق اولماسه‌ده؛ دفترده خرستیان حسابلانمقده اولان تورلی مجوسی قبیله‌لرنده هدایت واسلامیته میل یوق توگلدر.

﴾ قتاینڭ (۴۸) ولایتندن ۳ نده والی وگوبیرناتور مسلمانلدر اورمچی، آقسو واوچ طورفان شهرلری تیره‌سنده قتاینڭ عسکری‌ده اهل اسلامدندر.

هم ملکی مأمور وتوره‌لرده طارانچه ودونگان مسلمانلرندر. بو ولایتلرده اهل اسلام آراسنده‌غی دعوا ونزاعلرغه مفتیلر وقاضیلر حکم ایتمکده‌در.

﴾ اقدام گازیته‌سینڭ خبرینه قاراغانده پیتربرغده متفنن کیمسه‌لردن (آوکسه‌نتییف) فامیلیالی روس ایله آنڭ خاتونی اولاچق (شومارکینه) وجدانی محبتلری سببلی خرستیانلقدن اسلام دینینه کوچوگه رخصت صوراب تییشلی اورنینه عریضه ویرمشلردر.

لکن بو خصوصده روسیه گازیته‌لرنده هیچ بر خبر کورنمیدر.

پیتربورغده طوروچی قارداشلرمزه بو حال معلوم اولمق کیره‌ك ایدی.

خارجی خبرلر.

مصر.

مصرده آنگلیه‌نڭ لورد کرومر اسمنده بر وکیلی طوردیغی معلومدر. بو لورد جنابلری مصرنڭ هراشلرینی تیکشره‌وهراشلرینه قاتشادر. مصر حکومت اسلامیه‌سی تصرفی ایله اهل اسلام شاکردلرینه فنون دنیاویه‌اوقوتمق اوچون آچلمش اونیڤیرسیتیت درجه‌سنده حقوق وطب وبیطریه مکتب عالیلری‌واردر حاضرده مصر یاشلری بومکتبلرده بیك‌کوب اوقی باشلادیلر. شول روشچه مصرده‌حکومت لوازملرینڭ هربرینه بوندن صوڭره مصرنڭ اوزینڭ معلوماتلی مسلمانلری بیتشه‌چکدر. آنگلیه‌دن کشی کیترتورگه احتیاج قالمایاچقدر.

لکن بو حال آنگلیه‌اوچون بیك‌مطلوب توگلدر. چونکه مصرده‌دنیا فنلرینی‌اوقوغان کشیلر کوبه‌یسه، اهالینڭ حمیت ملیه‌وغیرت دینیه‌سی کوته‌ر‌له‌چکدر. آقرن‌آقرن آنگلیه‌نی قوارغه حاضرله‌نه باشلایاچقلردر.

اوشبو حاللردن قورقوب مذکور لورد کرومر وزیرلر مجلسنده مصر حکومتینه‌اوزاون اوزون نطقلر ایله کوب وعظلر قیلادر: «دنیا مکتبلری کوب آچماگز، آچسه‌گزده، حکومت لوازملرینه کیره‌ك مقدار کشی وچیناونیك حاضرله‌ر مقدارنده‌غنه آچگز، یوقسه، فنون عالیه اوقوغان کشیلرگز کوبه‌یور، لوازمگز بیتشمس اوقوغان کشیلرگز،نی قیلورغه‌بلمیچی ویران بولوب یورورلر».

مصر گازیته‌لری کرومرنڭ بو سوزی قایا بارغانینی آڭلادیلر. هر برسی شر خواهلغینی سیزدیلر. عموما لوردن شکایت قیلوب یازا باشلادیلر.

المؤید اسملی جریده یازادر: «حاضرگه قدر هندستانده حکومت توره‌لگینڭ الوغ درجه‌لرنده هیچ بر مسلمان یوقدر. امیرعلی خان اسملی کشی الوغ درجه‌گه ایرشکاچ‌ده کوب وظیفه بیروب آنستاوکه‌گه چغارلدی، هند مجوسیلرندن‌ده فقط ایکی کشی درجهٔ عالیه‌گه‌ایرشمشدر. ایمدی‌آنگلیه دنیافنلرینی اوقوتونی منع قیلوب بزنی‌ده هندستان کبی اولترمکچی بولادر» دییور.

لوردکرومر قاباق باشلی علمانی‌ده قولغه آلغان بولمق کیره‌ك. چونکه ایسکی فکرلی علماده کرومرنڭ سوزلرنی‌معقول دیلر ایمش.

احتمال اوقوچی اعتراض قیلور: «مصرده جامع ازهر مدرسه‌لرنده (۱۲) مڭ قدر شاکرد اوقی. اوقوغان‌کشیلرنڭ غیرت دینیه وحمیت ملیه‌لری کوته‌رله‌چك بولسه، بوشاکردلرنڭ‌ده غیرت وحمیتلری،نی اوچون کوته‌رلمی؟» دییور. بزگا جواب شول: «آنلرنی حقیقی علوم اسلامیه‌دن آیروب، شیطان شوندی بحثلر اوقوب جنلنو ایله صاتاشدرغاندرکه اوقوچی‌واوقوتوچیلرینڭ‌یوره‌کارینه‌عموماجونلر چقمشدر. میلری چرمشدر. حمیت وغیرت کبی کورکه‌م صفتلر قونارغه آنلرده قابلیت یوقدر. خیر فقط بویللرده ازهر مدرسه‌لرنڭ‌ده تاریخ وجوگرافیه اوقوتا باشلادیلر. شاید قاتقان میلر آزغنه حرکته کیله باشلارلر.

﴾ مصر خلقی حاضرده آنگلیه‌گه شول قدر دشمانلانمشلرکه بودشمانلق آول فلاحلرینه قدر سرایت‌قیلمشدر. قاهره‌شهرندن اسکندریه شهرینه بارا طورغان آفیسرلر بر استانسیه‌ده طوقتاب بر آولنی قاراب یورمکچی بولغانلر ایکان، جماعتی آفیسرلرنی‌قیاب آولدن‌قومشلر، ملتق وقلچلرینی آلوب قالمشلر.

﴾ عقبه نزاعنده آنگلیه خلافینه سویله‌گان مسلمان توره‌لرنی وعسکری‌آفیسرلرنی آنگلیه کوب پینسیه بیروب خدمتلرندن چغارونی فرض قیلادر.

اسپیکتاتور اسملی گازیته: «مصرده مختار پاشانی‌ده طوتماسقه کیره‌ك. مصر مسلمانلرینی سلطانغه محبت قیلدروچی شول»دی.

مصرده علم طب مکتب عالیسندن (۱۷) مسلمان بوسنه طبیب اولوب چقمشدر.

گیرمانیه وآنگلیه.

ترکیه نڭ بغدادیولی ایله گیرمانیه هندستانغه یاقنلاشووندن آنگلیه بیك قاوشاب نی تدبیر قیلورغه بلمیدر. بو تیمر یولنڭ بصره شهرندن پیرسیدسکی زالیفکه قدر بولغان قدرسینی آنگلیه اوز تصرفینه آلماقچی بولادر. بو اشکه راضی اولسه، آنگلیه آق دیگزده کیپر جزیره‌سینی گیرمانیه‌غه هدیه قیلاچق ایمش لکن بو تدبیرلرگه ترکیه راضی بولاچق توگلدر. ترکیه رضالغندن باشقه گیرمانیه‌ده بغداد یولینه باشقه حکومتنی قاتشترا آلماس. آنگلیه‌ده ترکیه‌دن کوچلەب آلغان کیپر جزیرسینی باشقه کشیگه هدیه قیلا آلماس. چونکه معاهده‌لری بوینچه آنگلیه نڭ اوزینه طاش کومر استانسیه‌سی بولمق اوچون کیره‌گی بتکان تقدیرده، کیپر (قبرس) جزیره‌سی، ایسکی صاحبی ترکیه‌گه قایتارلورغه تییشلیدر.

گیرمانیه ایستانبولدن بغدادقه‌قدر صالاچق تیمر یولینی بصره قولتغنده (پیرسیدسکی زالیفده) خاناکین اسملی قریه‌گه‌قدر صوزوب خاناکینده صوغش کویمه‌لری طوتمق اوچون بر دیگر پورتی یاصامق فکرنده‌در.

آنگلیه بو تدبیرگه هیچ راضی بولمامق نیتنده‌در. پارلامینت مجلسلرنده‌ده بو خصوصده سوزلر کیچدی.

آنگلیه.

آفریکاده مشهور بورلر مملکتی طرانسوال مملکتی کورشیسی ناتال مستملکه‌سنده آنگلیه حکومتینه دشمانلق حرکتلری باشلانمش. اگرده فتنه زور ایسه، آنگلیه بوربلاسی ایله تکرار مبتلی بولووی گمان قیلنادر.

ترکیه.

ایستانبول گازیته‌لرینه اوّلده‌ده ترکیه نڭ اوز سیاستی حقنده هیچ برشی یازمق ممکن توگل ایدی. اما باشقه مملکتلرنڭ ترکیه‌گه تعلقلی بولماغان مسئله‌لرندن ده گانچه یازمقده اختیار ایدی. بو یللرده ینه روسیه داخلنده بولغان واقعه‌لرنی یازووده، منع قیلندی. چونکه روسیه‌ده بولغان حاللر بر زمان ترکیه‌ده‌ده واقع بولو بیك احتمالدر.

وزیرلرده خیانت، تورەلرده رشوت، مملکت اشلرینی قاراوده مأمورلرنڭ یالقاولغی ترکیه‌ده بیك شائعدر. راحت معیشت اوچون لازم اولان حریت آنده‌ده یوقدر. بر زمان ترکیه‌ده‌ده (مجلس مبعوثان) اسمنده دوما کبی خلق وکیللرینڭ دیوانی قورلمش ایدی. لکن بر نیچه آیلردن صوڭره وکیللر قوواوب مجلس تاراتلدی.

روسیه حاللرندن خبردار اولسه‌لر، ترکیه‌ده‌ده چوالوالر بیك احتمالدر. شول سببدن ترك گازیته‌لرنده حاضرده روسیه دیگان سوز هیچ یازلمی دیمك ممکندر.

ایمدی ترك سینزورلری ینه جریده‌لرده اسلام عالمندن یازلا طورغان مقاله‌لرنی‌ده یازدرمی باشلامشلر. چونکه، ترکلر بوتون دنیا مسلمانلرینڭ ترقیلرینه ممنون بولولرندن یاورو پا، ترکیه‌ده پان‌اسلامیزم حرکتی بار دیيوب شبهه‌گه قالو احتمال ایمش

یاوروپادن بوقدر قورقو بیك عجیبدر.

حج تیمر یولینه لوکوموتیفلر (ماشینا آربالری) و باشقه قوراللر اشله‌مك اوچون شامده عسکری بر زاوود قورلاچقدر. بو زاوودقه گیرمانیه‌دن گارتمان اسملی بر کامپانیه‌ده قاتشاچق ایمش.

مشهو (قرزو) فابریکینه ترکیه طورپیدنوعندن (١٦) صوغش کویمه‌سی اشلرگه بیرمش ایدی. بو کونلرده اوشبو کویمه‌لرنڭ دورتسی ایستانبولغه کیترلمشدر.

روم ایلی ولایتلرنڭ بر نیچه یوز گریکلردن قوشلغان قاچقن جماعت بلغارلرنی وڤلاخلرنی اولتروب یوری باشلاغانلر، سببی بلغار وڤلاخلرنڭ گریك پاتریارخینه تابع بولماولری ایمش. بو ولایتلرده‌گی فتنه ترکیه اداره‌سنڭ ترتیب وانتظام یوقلغندن کوریله‌در.

لکن بر دین وبر مذهبده اولدقلری حالده پاتریارخ آیرو حقنده بوقدر فتنه‌لر چغارا طورغان خلقنی انتظام ایله‌ده اداره مشکلدر.

ماکیدونیه‌ده یعنی مذکور روم ایلی ولایتلرنده اداره ونظام اشلرینڭ معقولرشك یورتلمکلگی اوچون یاوروپا حکومتلری طرفندن تفتیشچی کانترولرده قویلمش ایدی. بو تفتیشچیلر اوچ یلدن بیرلی ترکیه نڭ اداره‌سنده هیچ بر قصور طابا آلمادیلر. اگرده طابلسه، بر تورلی کیمچلیك بیش بولوب زورایور ایدی. بوتون دنیا گازیته‌لری شاوایته‌ر ایدی. لکن هنوز ماکیدونیه‌ده فتنه‌لر باصلغانی یوقدر. سببی ایسه، خلقی تورلی جنسدن مرکب اولوب هرقوم ترکیه تصرفندن چقوب بوتون ماکیدونیه‌گه اوزلری باش بولو فرضیدر. ماکیدونیه‌ده بلغارلر ایله گریکلر بر برسینه شول قدر دشمانلر درکه بر برینی کیمتمك وآزایتمق مقصودی ایله همان برسی دیگرینی آولی آولی اولتروب قرمقده‌درلر.

یاپونیه

یاپونیه‌غه خریستیان میسیونیرلری دینلرینی طاراتورغه طرشا باشلاغانلرینه ایمدی (٣٥٧) یل کیچمشدر. شول یلدن بیرلی نصارا دینینه یازلغانلری اون‌مڭدن آرتق توگلدر. یاپونیه جزیره‌لرندن (کاریوزاو) اسملی جزیره‌لرده فقیر یاپونیلر هر یلده جای کونلرده اوچ آی نصارا بولوب طورالر ایمش. صوڭره ٩ آی قدر اوز دینلرینه قایتالر ایمش. بونڭ سببی شول ایمش که جای کونلرنده مذکور جزیره‌نك آوللرینه میسیونیرلر طارالوب چیرکه‌ولرگه کیلگان فقراغه بیك کوب آقچه‌لر بیره‌لر ایمش. ناموسسز فقیرلر اوچ آی اچنده میسیونیرلردن ٩ آی معشیت قیلورلق آقچه جییوب قالمقده ایمشلر.

یاپونیه‌ده، خریستیانلرنڭ کاتولیك، پروتیسان، واورتوذوکس مذهبلرندن تورلی میسیونیرلر کیلوب بربرسینڭ مذهبلرینی بیك گوزل روشده رد وابطال قیلمقده ایمشلر. شول سببدن یاپونیلر هرمذهب میسیونیرینه تحقیر نظری ایله قارامقده ایمشلر.

داخلی خبرلر.

روسیه‌ده پراوسلاویه مذهبینڭ دینی اداره وتدبیرلری‌ده اوزگاره‌چکدر. بو مذهبده اولان نصارانڭ هر برینڭ اموردینیه رئیسی پاتریارخلری اولدیغی حالده الوغ پیترزماننده بیرلی روسیه‌ده پاتریارخ یوق ایدی. آنڭ اورنینه اداره دینیه اولان سینودده اوبیر پرکورور رئیسلك قیلمقده ایدی. ایمدی روسیه‌ده ادارهٔ ملکیه اوزگارووی کبی ادارهٔ دینیه‌ده اوزگاره‌چکدر.

شمدیدن صوڭره بوتون روسیه‌نڭ پراوسلاونیلری اوچون بر پاتریارخ صایلاناچقدر.

پاتریارخ اولسه‌ده، اوبیر پروکورور منصبی همان ایسکیچه قالوب امور دینیه‌نڭ اداره‌سینڭ حرکات وعملیاتینه حکومت ونظام ملکی طرفندن نظارت قیلاچق ایمش.

مشهور حریت فرقه‌سی حاضرده رسمی وزارتونی بو جمعیت اینوب تصدیق قیلنمش.

ایمدی اول پارتیه‌گه چلین بولودن هیچ کم قورقماسقه کیره‌ك.

اگرده (ك. د.) پارتیه‌سینه قوشلسه‌لر، پراوٛتیلستوٛا مسلمانلرغه آچو ایله جبر قیلور دیگان بچه‌ن بازاری ومشهور (ك.ب.) چاتی خیاللری، سویله‌وچیلری ایله برگه هواغه اوچارغه تییشلی.

— بوندن صوڭره شهر دومالرینه گلاسنی صایلاو حقنده یاڭغا نظام چقاچق ایمش. ایمدی گلاسینلر اوّلده‌گی کبی شار ایله صایلانمیچی کاغدلرگه‌یاز وایله‌صایلاناچق ایمش لکن صایلاوغه هر برشهرده‌طور وچیلرقاتشورلق درجه‌ده عمومی بولووی حقنده هیچ بر قاعده کورنمیدر. بو نظام فقط بیوروکراتیه‌نڭ چیلی پشلی بر فرضی غنه بولسه کیره‌ك.

حریت فرقه‌سی.

— حریت یعنی خلق ایرگی پارتیه‌سی آی یارمدن بیرلی دومانڭ اشله‌گان اشلرینڭ اجمالینی ترتیب قیلوب خلقغه طاراتاچق ایمش.

پیتربورغده ۱۱ نچی ایبونده واقع بولغان مجلسلرنده بو فرقه‌نڭ چلینلری دومادە هر خصوصده غالب بولولری ایله بیك افتخار قیلمشلر.

باشقه فرقه‌لر ایسکی حکومتنی وزیرلرنی عیب ایتوده بیك غیرتلی وماهر قیلانسه‌لرده نظام چقارو اشلرنده انفاقلری‌ده، حاضرله‌گان نظامنامه‌لری‌ده یوق ایمش.

بو حریت فرقه‌سی ایسه‌ٔ روسیه‌نڭ (۱٦) جلدلی زاکون دفترینی اوزگارتوب مملکتنڭ هر بر حالی اوچون عدالتلی نظاملر حاضر قیلمشلردر.

دوماده سویلشه‌لرده سویلشه‌لر. بالفعل هیچ بر اش میدانغه چقغانی یوق دیوب دومانڭ حالنه اعتراض ایتوچیلر کوبدر.

مذکور مجلسده پروفیسور میلوکوف بو اعتراضغه بیك آچق جواب بیرمشدر: «دوما - نظام یاصاماق اوچون تأسیس قیلنغان بر اولوغ دیواندر. ایمدی بو کونگه قدر دوما حریت پارتیه‌سی سایه‌سنده بو لوازمنی ادا قیلوب بتره یازدی. یعنی روسیه اوچون نظاملر یاصالدی. ایمدی اول نظاملرنی پادشاه بوزو احتمالی یوقدر. وزیرلرنڭ فلانلرنڭ بوزارغه قدرت واختیارلری یوقدر» دیدی.

یاڭغا فراکسیه‌لر.

دوماده حریت، کسب وآفتومیه پارتیه‌لرینڭ فراکسیه‌لری یعنی دوما چلینلرندن مرکب اداره‌لری وارلغی معلوم ایدی. اما سوسیال- دیموکراتیه فرقه‌سینڭ اوزینه مخصوص فراکسیه‌سی یوق ایدی. چونکه بونلر اوزلری‌ده اوّلده فقط (۱۴) دن عبارت ایدیلر. ایمدی کافکازدن چلینلر صایلانوب کیله باشلاغاندن بیرلی دیموکراتلر آرتا باشلامشلر. چونکه کافکاز چلینلرینڭ کوبسی دیموکراتلردن صایلانمشدر.

حاضرده دوماده بونلر (۳۰) کشیگه طولاچقلرندن اوزلرینه مخصوص بر فراکسیه یاصامشلر.

دوما مجلسنده همان صول طرفقه اهل کسب فرقه‌سی یانینه یعنی ترودوٛایا گروپپا چلینلری تیره‌سینه اوز آلدلرینه بر گروه بولوب اوطوراچقلر ایمش.

ودخی اورتالق لیبیرالنی پارتیه اوچون‌ده بر فراکسیه تأسیس قیلنمش. مشهور گیدین، استاخوویچ کبیلر اوشبو فراکسیه‌گه داخلدرلر.

بو پارتیه آول خلقینه بیر بیروگه راضیدر. لکن بر معلوم مقدارده هر کمگه تملیك قیلوب بیروگه نظاما رخصت بولسون دیلر. صولاغایلردن مهم آیره‌لری شول ماده‌در.

— بو کونلرده دوماده مسلمان چلینلرده بر فراکسیه ترتیب قیله‌شلر. رئیسلری حیات گازیته‌سینڭ محرری طوپچیباشف جنابلریدر. بو فراکسیه‌نڭ مسلکی (ك.د.) یعنی حریت اهالی فرقه‌سینڭ مسلکینه بیك یراق توگلدر.

بو فراکسیه روسیه‌نڭ بوتون یبرلری خزینه‌نکی بولوغه راضی توگللر. بلکه هر طرفنڭ پیرلری شول طرف خلقینڭ مجموعینڭ ملکی بولسون دیلر. ودخی خاتون قز ایرلر ایله نظام قارشنده شریعت حکملرینه صیغان مقدارده‌غنه تیگز حساب قیلنسون دیلر. باشقه ماده‌لرنڭ هر برسینڭ حریت پارتیه‌سینڭ پروگرامی بوینچه‌در.

اسلام پارتیه‌سی اوچون یوقارده مذکور ایکی ماده بیك مهم وکیره‌کلیدر.

چونکه خاتون قزغه شریعتده نی قدر مساوات واقتدار بیرلمش ایسه‌ده، محکمهٔ شرعیه‌ده گواهلقده ومیراثده یارتی کشیگه حساب قیلنولرینی خاطردن چقارورغه‌یارامیدر.

ودخی هر طرفنڭ بیرینه شول طرف خلقی اوزی خواجه بولوده‌ده بیك کوب معنا باردر. چونکه باشقرد وقرغز یبرلرینه فقط باشقرد وقرغزلر اوزلری خواجه بولورغه تییشلیدر. اگرده اول یبرلر بوتون روسیه اوچون عمومی خزینه یبری ایتوب اعلان قیلنسه‌لر، ایکی اوچ یل اچنده اول یبرلر مهاجر روس ومالوروس ایله طولاچقدر. اول تقدیرده اول طرف اهل اسلامینڭ اوزلرینه طورورغه وحیوان آصرارغه اورونده قالماس.

دوماده‌غی چلینلرمزه بو تدبیرلری اوچون تشکر ایدرز. جناب حق تدبیرلرینه موفقیت نصیب ئه‌یله‌سون.

دوما احوالندن.

دوما، روسیه‌ده توٛرلی یبرلرده حکومت مأمورلری طرفندن نظامغه خلاف اشلر قیلنو خصوصنده وزیرلردن بر نیچه مرتبه جوابلر صورادی. وزیرلر طرفندن‌ده همان توٛرلی جوابلر ویرلمکده‌در. لکن دوما، وزیرلرنڭ جوابلرندن هیچ قناعتلنه آلمیدر. جواب اوچون حاضر اولان وزیرگه هر مجلسده بعض چلینلر طرفندن التفاتسزلق کورسه تلمکده‌در.

دوما خلقدن وکالة وزیرلرگه: بز سزگه انابت قیلمیمز. ایمدی انصاف ایدوب سزگه لوازمکزدن توشه‌رگه وقت یتدی. دیکانگه قارشی وزیرلر: «بز اوز اشمزنی اوزمز بلورمز. سزدن کیگاش صورامیمز. بزنی لوازممزگه سز قویمادکز. پادشاه اوزی تعیین قیلدی. بناءٌ علیه بزگه منصبکزدن توشکز دیورگه سزنڭ حقنکز یوقدر. دیسه‌گزده بز سزنڭ نظام خارجندن اولان سوزکزگه هیچ التفات قیلمیمز. حاضرده مملکتکه بز خواجه‌مز. پاشاهمز بویورغان لوازمنی آقتق چیککه قدر اداقیلاچقمز» دیگان مألده جواب ویره‌لر.

۸ نچی ایبون مجلسنده داخلیه وزیری بعض شهرلرده بولغان طالاو، قرولرده پولیسه مأمورلرنده کیه‌چیلك بولغانینی اقرار قیلدی

بز دوما ایله بر اتفاقده بولوب نظام بوینچه مملکتمزنی اصلاح قیلورغه تییش دیدی.

اوّلده بر زمان بیسارابیه‌ده گوبیرناتور بولوب صوڭره داخلیه وزیرینڭ یولداشی

بولغان هم حاضرده دوما چلینلرندن وحریت پارتیه‌سندن بولغوچی کنه‌ز اوروسف بروکراتیه‌نك سرینی تمام آچدی: «روسیه‌ده پادشاه ایله وزیرلر آراسنده‌ده بر تورلی طائفه باردرکه بوتون مملکتمز شونلرنك تدبیری بوینچه اداره قیلنادر. بونلر سرایغه یاقن صوریلردر شبهه یوقدرکه مملکتمزگه کیلگان آفتلرنك هر قایوسینه سبب شونلردر. شونك اوچون هر کیمچیلکده وزیرلرنی گنه‌ده عیبله‌ب بتروب بولمیدر. گاها بعض اشلردن وزیرلرنك خبری بولمی قالوویده احتمالدر. یهودی کوب بولغان شهرلرده طالاولرنك بولووینه سبب‌ده آنلردر. قارا خلق ایله آنلرنك مناسبتی بارلغنده شبهه یوقدر.

حاضرده آنلرنك بار طایانچلری قارا خلقدر.» دیدی. بو سوزلر سرای اهلینه بیك قاتی تأثیر ایتکان ایمش.

سرایغه یاقن کشیلر برنیچه مرتبه جییلشوب تورلی تدبیرلر مشاوره قیلمشلر. کنه‌زنك بو سوزی یاوروپاده سیاست کشیلرینی‌ده عجبکه قالدرمشدر.

۹ نچی ایيون مجلسنده ایسك الك کافکاز وکیللرندن (رامیشوبللی) سویله‌دی: «وزیرلرنك: بز سزنك سوزگزگه ایسه‌مز کیتمی دیگان سوزلری بوتون روسیه خلقینی تحقیر بولادر.

شونك اوچون خلق بو سوزلرنی هیچ اونتماسقه تییش» ودخی «۱۷ نچی اوکتبردن بیرلی حکومت مأمورلری طرفندن حریت نظامینه خلاف اشلر بیك کوب قیلندی. وهمان هر کون هر ییرده قیلنوب طورمقدر. نظامغه خلاف حرکت قیلغان کشیلر کملر بولسه‌ده هر مملکتده عیبلی صانالوب حکمگه طارتلمقدر.

بناءً علیه ایمدی بز وزیرلر ایله واق تویه‌ك اشلر خصوصنده همان سویله‌شوب جوابلاشوب طورودغنه معنی یوقدر. آنلرنی قول آستلرنده‌غی توره‌لرنك بارچه‌سی ایله برگه تیز صودقه بیرورگه تییشلیدر،» دیدی.

سمبر ولایتینك وکیللرندن مشهور (آلادئین): «بیلستوکده فتنه چغاروب پراویتلستوا اوزینك غیرتینی کورسه‌تمکچی ایدی. بلکه احتمال حکومت مأمورلری طاغی بر نیچه پوگروملر یاصاماقچی بولغانلردر. لکن بو تدبیردن کوتلگان نتیجه طومادی. بیلوستوك پوگرومندن صوکره یاوروپا کوزنده روسیه تمام اعتباردن توشدی. حکومتنك بوکا بیك ایسی کیتمس ایدی.

لکن آقچه کاغدلری بیك کینه‌تدن توشوب کیتووی هم عسکرلرنك چووالا باشلاوی بیك قاوشاتقان بولمق کیره‌ك. کیچه‌دن بیرلی وزیرلر دوماغه التفات ایله معامله قیلا باشلادیلر. زینهار بر اتفاق ایله اش قیلیق‌دی باشلادیلر. لکن بزگه آنلر ایله اش قیلو ممکن توگلدر. آنلرنك قولندن کیله طورغان اش فقط لوازملرندن چغوب بزنی طاچلاندرولریدر» دیدی. صول طرفدن آفرین! دیدیلر. باشقه سویله‌وچیلرده: «یا وزیرلر توشه‌رگه تییشلی یا که آنلر هر اشلرنده‌دوماغه تابع اولوب دوماتدبیری بوینچه‌غنه عمل قیلمالیلر» دیدیلر.

آخرده دوماده بو وزیرلرنك مملکتده اعتبارلری بتدکندن همان منصبلرنده طورسه‌لر، روسیه‌ده هیچ فتنه باصلمیچی آنارخیه باشلانو احتمالندن قوتلمق اوچون یاکفا وزیرلرنك دوما قارشنده اناتلی کیمسه‌لردن تعیین قیلنو کیره‌کلگینه قرار ویرلدی. بو قرار احتمال تیز پادشاه حضرتلرینك اوزینه ایرشدرلور.

۱۲ نچی ایيون.

مجلسی بیك نزاعلی بولدی. اوّلا کافکاز وکیللری حکومت مأمورلرینك کافکازنی اداره قیلا بلمه‌ولرندن وخلقنی ضعیفلاندرور اوچون تورلی قبیله‌لرنی قوتورتوب صوغشدردقلرندن شکایت قیلدیلر.

بو مجلسده داخلیه وزیری استولیپین ایله یولداشی گورکو حاضر ایدیلر. وزیرلر دومانك آچلق بولغان ییرلرده فقراغه یاردم ایتو خصوصنده بولغان سؤاللرینه جواب بیرمکچی بولدیلر. لکن هر سوزنك آخرنده وزیرلرگه دومانك راضی توگللگی وتیز لوازملرندن چغولری ایله تکلیف قیلولری آڭلاندی. چونکه همان: (ۋون! دولوی! آتستاۋکه!) دیوب قچقرغان طاوشلر ایشتلدی.

کوب چلینلر: «آزغنه انصافلری بولسه، ایمدی وزیرلر کوبدن توشه‌رگه کیره‌ك ایدیلر» دیدیلر.

۱۳ نچی ایيون

مجلسنده دوماده گازیته محررلرینك سینزورلر ومحکمه‌لر طرفندن تییشسز روشده قسلولرندن شکایت قیلندی. ودخی قازاق عسکرلرینك خلقنی قینار اوچون استعمال قیلنولری حقنده کوب سوزلر سویله‌ندی. بو مجلسده آفاناسییف اسملی کشیش ایله سیۋاستیانف وۋاسیلییف اسملی قازاق وکیللری هم پوپوف ایسکی اداره‌نی یاقلاب بیك ایسکی فکرلرنی سویله‌دیلر. شونك اوچون مجلسده آنلرنك سوزلرندن بیك کولدیلر.

منظوم سوزلر.

معرفت

ایلیور انسانلری انسان علمِ معرفت
هر کمالی هم ایده‌ر احسان علمِ معرفت
معرفت ایله کشی هر مقصده واصل اولور
احتیاج اهلینه ویرور نان علمِ معرفت
معرفتدر هر فضیلت هم سعادت آچقچی
ایلیور هر مشکلی آسان علمِ معرفت
اوشبو دنیاده ترکلك یوق بی علمِ هنر
بس ویرور عیش جهانه جان علمِ معرفت
دینِ دنیا دولتی هب علم ایله حاصل اولور
بزلره لازم ایرور هر آن علمِ معرفت
علم ایرور دینِ شریعتنك بقاسینه سبب
بنده‌ده‌در حافظ ایمان علمِ معرفت
علم ایله اولور فقط اَوْج سعادته وصول
جنّته کرمك اوچون برهان علمِ معرفت
ایلیور ناقصلری کامل ضعیفلری قوی
اوشبو دنیا اچره‌در سلطان علمِ معرفت
معرفتدر ایلیان یاپونلری غالب بزه
مملکتلری ایده‌ر ذیشان علمِ معرفت
معرفتسز آدمی آدم دیمك ایرور خطا
چونکه انسانی ایده‌ر انسان علمِ معرفت
لایقنچه معرفت مدحین یازا بلمز قلم
هر نه دکلو مدحه‌در شایان علمِ معرفت
بو نصیحتنی همی تکرار ایده‌ر صادق سزه
جهد ایله تحصیل ایدك اخوان، علمِ معرفت

امام صادق ایمانقلی ۱۰ نچی مای.

تش دوکتوری
ا. م. بورلیاند. بالشوی پرالومنی اورامده گوردزین یورطنده. سرحاولرنی ایرته‌گی ساعت اوندن کیچکی ساعت آلتی‌غه قدر قبول ایته، یاڭا تشلر قویادر.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова, Казань, Пассажъ. Редакторъ-издатель Ахмед-Гадій Низамовочъ Максудовъ.